

*„Tudd, hogy ki vagy s honnan jöttél.
Amit csak tudsz, gyűjtsd össze minden jó
emléket a családotról, elődeidről.
Ismerd meg bátorságuk történetét,
hogy miképpen éltek túl a nehézségeket.
Légy büszke az örökségekre.
Beszélj róla szeretettelien.”*
Stephanie Dowrick

A soron végig kell menni

Emlékező szeretettel Nagymamámnak!

Régen készülök arra, hogy anyai nagymamám életútját megörökítsem népes családuk számára. Talán most a Sors kínált lehetőséget. Pályázati hirdetést tett közzé Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Levéltára Hetediziglen családtörténeti projekt keretében: „Emléket tollhegyre” címmel. „Akikre büszkék vagyunk (a család példamutató tagjának élettörténete)” témakörben szeretnék megemlékezni a 7 generációt ismert, 97 évet megélt Nagymamámról.

Már több évtizede, hogy sok helyen, a bemutató séták alkalmából, előadások előtt a következőképen szoktam bemutatkozni: Boronkay Ferencné vagyok. 1941. június 3-án népes, többgenerációs nyíregyházi családba születtem. A mesebeli „gólya” nagymamám szőlőskertjébe tett le, azóta növények között élek és növények szegélyezik életutamat. Ilyenkor nagymamám szellemére, s életemet, gondolkodásomat meghatározó lényére, Órá, a szőlőskertjére, az ott töltött nyarakra, unokáira átörökített élet-rendjére, bölcs mondásaira, a megélt 96 évére gondoltam.

Ki is volt Ő? Barkóczy Kálmánné született Kupfershmid Julianna 1891. június 25-én született Nyíregyházán. Édes-apjában és a felmenőiben a legenda szerint porosz katonai vér csörgedezett. Édesanyja betelepült felvidéki tót családból származott. Egy bátyja és egy húga született, így

hárman voltak testvérek. Szülei 3 hold földön gazdálkodtak. Volt szekerek, lovuk, kétkerekű taligájuk és egy kis szőlőskertjük is a Hímesben. A tirpák családra jellemző életet éltek. Meséljen a továbbiakban Nagymamám a 96. születésnapján a dédunokájával készített magnófelvételen:

„Egy, egyablakos kis házban születtem. Szüleim elhatározták, hogy egy nagyobb ház építésébe kezdenek, az öttagú család részére. A bátyámat inasnak adták a Vasöntődébe, mert apám azt akarta, hogy iparos legyen. Minden tanítással kapcsolatos költséget abban az időben a családnak kellett fedezni (ruha, könyv, étkezés). Én csak 4 elemi és az ötödiket decemberig jártam. Attól kezdve a Dohánybeváltónál dolgoztam, a kőművesek mellett. A munkavezetőt pallérnak nevezték. Eleinte vizet hordtam. Később az orosi úton épülő olajütő építkezésnél már téglát

is adogattam. Hétfő reggel fél 5 órakor kezdődött a munka és sötét estig, látástól vakulásig dolgoztam. Negyedóra reggeli és egy órai ebédszünet volt. 2 szelet zsíros cukros kenyér volt a napi enivalóm. Este 10 órára értem haza. A fizetésem napi 20 krajcár volt. Majd a bútorgyárban dolgoztam fél évig, szintén kőművesek mellett. A következő helyen, az Irsai Vasöntöde Vasgyár utcán épülő családi házaknál maltert, téglát hordtam, az alsó részeken vakolást is végeztem. Már akkor 40-50 krajcárt kerestem. A pénzemet a szüleimnek adtam, akik ebből is fizették a házra felvett kölcsönt. 17 éves lettem mire kifizettük az akkor még Újszőlő, majd Kótaji utcán épült családi házunkat. Volt benne egy utcára néző 2 ablakos nagyobb szoba, középen konyha, pitvar és az udvarra néző egy kisebb szoba. Télen szüleim elküldtek egy családhoz, hogy tanuljak meg varrni. Ott a tanuláson kívül mostam, takarítottam, vasaltam és gyűjtöttem annyi pénzt, hogy vettem egy varrógépet. Aztán még két évig varrodába jártam dolgozni. Bátyám elvitt az iparosok báljába, ahol

megismerkedtem a jövődő férjemmel és 1912-ben családot alapítottunk. Először albérletben laktunk, majd megszületett a két lányunk. Férjem kocsigyártó, asztalos kovácsmester volt. Minden pénzünket, a nászajándékba kapott láncot, karkötőt, még a jegygyűrűket is eladtuk, hogy meg tudjuk venni a Bethlen utca 70. szám alatt lévő telket. Életemben megint elkezdődött előről a gyűjtögetés, a banki hitel törlesztése. A házunknak már utcára négy ablaka volt. A kemény munka, tervezés, több lábon állás (fűszerbolt üzemeltetés, mangalica disznók tartása, kocsigyártás, terménydaráló megépítése, működtetése és még egy hold szőlőskert Sóstóhegyen) is hozzájárult a mindennapi élet fenntartásához”.

Innen én veszem át a szót: Nagymamám mindkét lánya tovább tanult. Édesanyám kereskedelmi iskolába járt, gyors és gépírást tanult. Nagynéném tanítónő lett. Szüleim 1940-ben kötöttek házasságot. Kereskedő szakmájuk révén, a város központjában, az Ungár-házban nyitottak fűszer csemege üzletet. A lakás az üzlet felett volt a Luther u. 2. sz. alatt 1949-ig, az államosításig.

Amikor 50 éves lett Nagymamám, megszülettem én és innentől haláláig egybekapcsolódott életünk. Az első emlékeket fehér-fekete fotók őrzik. Alig voltam másfél éves már kivitt a szőlőskertjébe és onnantól számítva minden nyaramat ott töltöttem 18 éves koromig. A két húgom, később csatlakozott hozzánk, így már hármunkat vitt Nagyapám lovas kocsival. Majd korai halála után (62 éves volt) eleinte villamossal,

aztán már nagyvonattal mentünk. Már felső tagozatosak voltunk, mikor megtanított bennünket a kerti munkára. Szőlőt kötözni, kacsolni, gyomlálni, szüretelni. „Mert

mindennek sora van”, ahogy Ő mondta. Megtanultuk szeretni a növényeket, felelősséget vállalni értük. Hiszen a velük való munka eredménye sokszor kenyér volt az asztalunkon. Nyári meleg napok reggelein húztuk a vizet a permetszer készítéséhez. A másik betongyűrűt azért töltöttük meg vízzel, hogy délután legyen miben megfürödnünk. Patyolattiszta volt mindig a kertje. Fáradhatatlan volt a munkában. Ahogy az egyik fotón látható szalmakalappal a fején, hátán a réz permetezőgéppel ő maga permetezett.

Mi meg hordtuk az égszínkékre festett permetszert. A férfiaknak is nehéz munkát szó nélkül vállalta. Délben, amikor a nagy diófa alatt pihentünk sokszor mesélt gyermekkoráról, családjáról. Látta például felgyulladni 9 évesen a villanyt a városban, a reklámot, ami a Korányi patika ablakában volt, a villamos sínek lefektetését. Sokat játszottak a házukkal szemben lévő sóstói erdőben, ami abban az időben odáig ért.

Észrevétlenül nevelt bennünket, a saját életével, szorgalmával, fáradhatatlanságával. Most már tudom és mondhatom, az én pályaválasztásomat tudatosan befolyásolta, mert felismerte mihez van kedve, talán tehetsége az unokájának.

Mondásai mai napig csengenek fülemben: *„Ha egy tárgy kerül a környezetünkbe, annak helye legyen. Használat után - ez lehet, gyertya, gyufa, vagy metszőolló - azt tisztán kell a helyére visszatenni. Vakon meg kell találni! Így nem kell keresgéléssel tölteni az időt. Ha a környezetben rend van, akkor a fejedben is az lesz. Ha valamit elkezded gondold végig, de ha elkezded, be kell fejezni. Tűzzél magad elé feladatot, merj álmodni, mert ha nagyon akarjuk és meg is teszünk érte mindent, akkor nincs lehetetlen.”* Ez a három bölcs tanács volt az útravalóm, amikor elkezdtem a nagybetűs életet.

A sors, a történelem és a szív akaratából az én utam is kanyargósan haladt a cél felé. Családi háttérrel - szüleimnek üzletük volt 1945 előtt - érettségi után a vágyott főiskolára, pedagógus pályára nem javasoltak. Így a szokásos sorrendet megbontva és egy szép diákszerelmem beteljesítéseként családot alapítottam. Nagyon fiatalon lettem két gyermek édesanyja és dolgozó nő. Mögöttem állt a szüleimet is segítő, támogató nagymamám. Szükségem volt az élet első próbáin a genetikusan tőle kapott életerőre, bölcs életszemléletére, megnyugtató közelségére, céltudatos álomtéljesítő elszántságára.

Kora reggel, a repülőhídon a Dohánygyári bölcsődébe és óvodába fel- lesietve, karomban a picit vittem, a kicsi kezét fogtam, többször felvillant emlékezetemben a hátán nehéz permetezőgéppel haladó, az unokák csapatát is szemmel tartó nagymama szívóssága. Ő bírta, én is beérek időben a munkahelyemre.

1964-ben már egy vegyészlaboránsi szakoklevél megszerzése után felvettek a Tanárképző Főiskola Növényteni Tanszékére laboránsnak. Innen kezdve 43 év adatott meg, hogy részt vehettem egy újonnan megalakuló főiskola, majd a botanikus kert létrehozásában, fejlesztésében. Közben teljesült az álmom, Egerben a Ho Si Minh Tanárképző Főiskolán 1973-ban biológia szakos tanári diplomát szereztem. Ezután az élet már három síkon követelt helytállást. Birtam a terhelést, mert célom világos volt. Ez is fontos tanítása nagymamámnak: „*tudd, pontosan mit akarsz!*” Magasabb szinten közel kerülni a

növények világához. Ezt akartam! Jutalomként megkaptam az életem szakmai csúcsát jelentő évtizedeket, a botanikus kert vezetésének feladatát. Az építkezés, a teremtés lehetőségét. Jól súgott nagymamám, érdemes volt követni.

A „*tűzön, vízen át véd, ami a tiéd*” tanácsa az én esetemben így hangoznék: „*Havon, jégen át mentsd, ami fontos neked*”. Ezt tettem, amikor a nagy hófúvás idején 1999 februárjában megállt az élet Nyíregyházán. Térdig érő szűz hóban vágtam át magam a botanikus kertig, hogy lássam ég-e a tűz a kazánban, vagy odafagy minden, amit gyűjtöttem

a világ sok tájáról. Nem aludt ki a láng, időben odaértem.

40 éves nagy álmom is valóra vált, amikor sokévi utánajárás, „koldulás”, kapcsolatépítés, talpalás után nálunk is kinyílt a világ legszebb tündérrózsája, a Victoria Regia, az amazonasi tündérrózsa. Életem nagy pillanata volt. Köszönöm, nagymama, hogy velem voltál.

Az életre szóló eseményekben mindig éreztem jelenlétét. A díszpolgári kitüntéskor 1996. március 15-én, amikor köszönetemet fejeztem ki többek között családomnak is, megszólalt délben a katolikus nagytemplom harangja. Megborzongtam. Égi üzenetként hatott rám: „Látlak, hallak, büszke vagyok rád!” üzent a harangszóval. Egy pillanatra megcsuklott a hangom és az ég felé tekintettem köszönetképpen.

Nagymamám csaknem 100 évet élt. Egy század hosszú idő, sajnos két világháború is belefért, jó és rossz fordulatok, pusztulás és újjászületés hullámai követték egymást. Az Ő életét a hétköznapok határozták meg, ott vívta harcait, azokban lelte örömét. Tehetséges mesterember nagyapámmal egyetértésben éltek. Az volt a nagy erőforrásuk, hogy egyfelé húztak, a nagypapa 62

éves koráig. Kapcsolatuk példaértékű volt. A ma élő legidősebb családtagunk máig emlegeti, hogy nagypapa minden alkalommal kézcsókkal köszönte meg az ebédet. A képmontázs jól összefoglalja a nagymama vállalkozásait, három-négy lábón állás művészetét, ami az ő szavaival élve, konyhából a palotába jutatta. A sóstófürdői kertés ház, a generációkon át terebélyesedő család otthonává, a nagy találkozások színterévé vált. Itt ünnepeltük a 90. és még a 96.

születésnapját is. Az ünnepi torta gyertyájának erős fénye, a szétáradó melegsége, kisugárzása olyan volt, úgy éreztük olyan, mint nagymamámé. Hét generációt ismert, megélte az ükunokáját, az unokájának az unokáját tarthatta a karjaiban.

A szőlőskertek generációkat kötöttek össze. Nagymamám a nagymamája vitte, anyukámat a nagymamám édesanyja, engem nagymamám. A dédunokák boldogan töltetik idejüket még ma is az öröklött sóstóhegyi szőlőskertben. A példamutatást

ösztönösen gyakorolta. Szüretkor a sor elején járt, szó nélkül is gyorsabb tempóra sarkallt. Ha ez kevés volt, erélyesebben hátraszólt: *”A sort végig kell vinni.”*

A szüretnek ma már a húgomék harsányi szőlőskertjében vannak. Általában októberben a család mobilizálható tagjai szüretre készülődnek. Nagymama nélkül és mégis vele. Szavai felhangzanak általam, mint a család rangidősének a hangján, ha lassul a munkakedv, mert szakad az eső, jobb lenne otthon lenni, mert hívogat a számítógép, tablet, telefon: *„A soron végig kell menni!”* Ezt a lázadó kamaszok is tudják, s ha eljön az ideje, talán ők is mondják majd az akkori kicsiknek *„A soron végig kell menni!”*

Az utódok tanúsíthatják: életén, a hosszú-hosszú **„soron”** becsülettel végiment, a fűtöket gondozta, a homokból a szemeket is felszedte és még mindig érvényes az üzenete:

„A soron végig kell menni”

